

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਪੱਤਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ

ਡੀ. ਫਲਸ਼ੈਂ, ਸੀ.ਜੇ. ਅਤੇ ਐਚ.ਆਰ. ਖੰਨਾ, ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਮਾਇਆ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਜਵਾਬਦੇਹ।

ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 233/1965.

4 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1966

ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ) ਐਕਟ (1954 ਦਾ XLIV)- ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਛੱਡੀ ਜੱਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ- ਕੀ ਜੱਦੀ-ਪੱਤਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ- ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਕਿ ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ - ਕੀ ਪੱਤਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਾਚਿਆ, ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਛੱਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੇ ਕਿ ਜੱਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਦੀ ਜੱਦੀ ਮੰਨੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਵਾਚਿਆ, ਕਿ ਵਿਕਰੇਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਕਰੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਇੱਕ ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੱਤਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

26 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਪੱਤਰ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਅਧੀਨ ਪੱਤਰ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਅਪੀਲ; 1905, ਸ਼੍ਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਗੁਜਰਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਅੰਬਾਲਾ, ਮਿਤੀ 14 ਅਕਤੂਬਰ, 1963 ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਸ਼੍ਰੀ ਦੇਵ ਭੂਸ਼ਣ ਗੁਪਤਾ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਜਗਾਧਰੀ ਦੀ 1963 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1440 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਨੇ 29 ਅਗਸਤ, 1962 ਨੂੰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਮੁਦਈ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਘੋਸ਼ਣਾ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਖੁਦ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

ਜੀ ਸੀ ਮਿੱਤਲ, ਵਕੀਲ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਏ.ਐੱਸ. ਅੰਬਾਲਵੀ ਅਤੇ ਆਰ.ਐੱਸ. ਅਮੋਲ, ਵਕੀਲ, ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਖੰਨਾ, ਜੇ.-ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਿ ਕੀ ਹੁਣ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜੱਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਨ ਲਈ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਪੀਲ ਮਾਇਆ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਮਾਣਯੋਗ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਪੇਟੈਂਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 10 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ: -

ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਕੋਲ ਹੁਣ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿੰਡ ਮੇਹਲਾਂਵਾਲੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿਖੇ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸਮੇਤ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਅਰਧ-ਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੀ 1949 ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਹੋ ਗਈ। ਵਿਸਥਾਪਿਤ ਵਿਅਕਤੀ (ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬਾ) ਐਕਟ, 1954 ਦੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਛੱਡੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਰਧ-ਸਥਾਈ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 3500 ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਵੇਚਣ ਸਮੇਤ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, 21 ਨਵੰਬਰ, 1957 ਦੀ ਵਿਕਰੀ-ਡੀਡ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦਿਤ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਦੇਸਤ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਜੇਗਿੰਦਰ ਕੌਰ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ। ਕਿ ਵਿਕਰੇਤਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗ੍ਰਾਹਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ, ਜੋ ਕਿ ਮੁਦਈ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੱਦੀ ਸੀ, ਮੁਦਈ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੁਦਈ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਧਿਰਾਂ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਹਿਭਾਗੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰ ਅਤੇ ਲੋੜ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੁਦਈ ਨੇ, ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਕਰੇਤਾ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਗ੍ਰਾਹਕ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ, ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਦਈ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੱਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਿਭਾਗੀ ਸੰਪਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ 3500 ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਾਬਤ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਸਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬਚਾਓ ਪੱਖ-ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਦਈ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਇੱਕ ਫਰਮਾਨ ਸੁਣਾਇਆ। ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਮਾਣਯੋਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ, ਅੰਬਾਲਾ ਨੇ ਕੀਤੀ।

ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਦੋ ਵਿਵਾਦ ਉਠਾਏ ਗਏ ਸਨ ਇਕ ਝਗੜਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ

ਮਾਇਆ ਰਾਮ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ (ਖੰਨਾ, ਜ.)।

ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੱਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਸੀ। ਮਾਣਯੋਗ ਸਿੰਗਲ ਜੱਜ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਵਿਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸ੍ਰੀ ਮਿੱਤਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਸ ਦੀ ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉਸ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਹੁਣ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਹੱਕ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇਹ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੱਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਕੋਲ ਸੀ, ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਈ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਜੱਦੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ, ਕਿ ਕੀ ਬਦਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜ਼ਮੀਨ ਜੱਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਜੱਦੀ ਸੀ, *ਘੋਸ ਬਨਾਮ ਇਮਾਮ ਦੀਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ* (1) ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸ਼ਾਹ ਦੀਨ, ਜੇ. ਦੁਆਰਾ, ਹਾਂ ਪੱਖੀ ਸੀ। ਇਹੀ ਵਿਚਾਰ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ (ਸਕਾਟ ਸਮਿਥ ਅਤੇ ਮਾਰਟੀਨੋਉ, ਜੇ.ਜੇ.), *ਠਾਕੁਰ ਆਦਿ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਸਿੰਘ* (2), ਅਤੇ ਅਬਦੁਲ ਰਾਉਫ ਅਤੇ ਹੈਰੀਸਨ, ਜੇ.ਜੇ., *ਮੇਖਾ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਧਨ ਸਿੰਘ* (3) ਨੇ ਲਿਆ। *ਸਰਦਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਤੇ ਹੋਰ* (4) ਵਿੱਚ, ਹੈਰਿਸ ਅਤੇ ਰੈਟੀਗਨ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਜੱਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਰ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਜੱਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਇੱਕ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਦਲਾ-ਬਦਲੀ ਦੇ ਸਨ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਚੰਗੇ ਰਹਿਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਹੁਣ ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਰਹੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸ੍ਰੀ ਮਿੱਤਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਵੀ ਵਿਵਾਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਹ ਕੇ ਇਕਸੁਰ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਏਕੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਇਹ ਅਲਾਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(1) 57 ਪੀ.ਆਰ. 1910

(2) 120 ਪੀ.ਆਰ. 1918.

(3) 63 ਆਈ.ਸੀ. 719

(4) 3 ਪੀ.ਐਲ.ਆਰ. 1901.

ਸ੍ਰੀ ਮਿੱਤਲ ਨੇ ਹਾਲਾਂਕਿ *ਸੁਖ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਲੇਖ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ* (5) ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੀ.ਜੇ., ਅਤੇ ਫਲਸੈ, ਜੇ., (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਸੀ), ਦੁਆਰਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿ ਜਦੋਂ ਵਿਧਵਾ ਆਪਣੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਪਤੀ ਦੇ ਉਤਰਾਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਅਨੰਦ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਆਕੂਪੈਂਸੀ ਟੈਨੈਂਟਸ (ਵੈਸਟਿੰਗ ਆਫ ਪ੍ਰੋਪ੍ਰਾਈਟਰੀ ਰਾਈਟਸ) ਐਕਟ, 1953 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੂਰਨ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪੂਰੇ ਮਲਕੀਅਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਮਕਾਨ ਮਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਧੀਨ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਲੋੜੀਂਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਜੱਜਾਂ ਨਾਲ ਤੋਲ ਕੇ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਿ ਵਿਧਵਾ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਲੈਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਪੱਛਮੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਦੁਆਰਾ ਛੱਡੀ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਸਨੂੰ ਬਸ ਇਹੀ ਮਿਲਿਆ।

ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਹ ਮੰਨਾਂਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਮਲਕੀਅਤ ਦਾ ਹੱਕ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਜੱਦੀ ਸੀ, ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵੀ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਜੱਦੀ ਹੈ।

ਫਿਰ ਦਲੀਲ ਅੱਗੇ ਵਧੀ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਕਾਲੀ ਖੇਜਾਂ ਹਨ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਵਿਕਰੀ-ਡੀਡ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਮਪੁਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਵਿਕਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਮਪੁਰ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਮਿੱਤਲ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਵਿਕਰੇਤਾ ਨੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸਨ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਸਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਣਯੋਗ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਖੇਜ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਪੀਲ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਖਰਚੇ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਡੀ. ਫਾਲਸੈ, ਸੀ.ਜੇ.-ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਆਰ.ਐਸ.

ਡਿਸਕਲੇਮਰ: ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

#ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਦੁਆਰਾ: ਅਮਨਦੀਪ ਸੂਦ